

NOORD-BRABANDER.

Zaterdag 26 September.

DICERE VERUM QUID VETAT?

Horatius.

Verdraagzaamheid

DER

NEDERLANDSCHE KATHOLIEKEN.

Droit et mon Droit.
CAR DE GRASSE.

Zes maanden zijn er verstreken, sedert wij dien toon van ernst, klem en nadruk aansloegen, een toon die weergalm vond in 'hart van alle Geloofsgenooten, en schrik verspreidde in 't gemoed van hen allen, die zoo gaarne de lijdzaamheid, de vadsigheid, de lusteloosheid der Katholijken zagen voortduren. Wij waren de eersten, die onze Geloofsbroeders op de sterkte van hun aantal wezen, die hun toeriepen: gij zijt een *miljoen* en *méer*, gij zijt de *katolieke natie*; en toch -- gij slaapt! Staat op, gordt u aan ten strijde met het zwaard van Constitutioneel regt, en zet u moedig pal tegen dat heerleger van vijanden, tegen die digte drommen van haters en verdrukkers, die uwe gebedigde belangen verkorten, die u zouden willen houden in eene schandelijke minderjarigheid, die u beschouwen als een ballast des lands, als slagvee, als lastdieren, als een weerlooze prooi! Staat op, en doet u gelden voor zooveel gij waard zijt; en hoeveel schat gij u-zelfen, hoeveel rekent gij u waardig? -- En zie, men begreep, dat een *miljoen* menschen, een *miljoen* schatting brengende burgers méér waarde hadden, dan om zich langer weerloos buit te geven aan een stelsel van zaken, dat voor zooveel verbetering vatbaar is. -- Wat wij *schreven*, werd *grefig gelezen*; wij *wisselden* bijtende scherts met statigen ernst beurtelings af; een ieder begreep onze woorden; wij hadden den volkstoon getroffen; de oogen gingen langzamerhand open; men stond verbaasd; men zag de naakte waarheid; men kreeg begrip van eigenwaarde; men stemde toe, dat de Regering jegens de Katholijken niet met die onpartijdigheid te werk ging, waarop de Grondwet hun aanspraak gaf; men had lange gesluimerd, geslapen, doorgeronkt, en van daar, dat onze woorden moesten klinken als de donder, verpletten als de bliksem. -- Naarmate van alle kanten de slapenden ontwaakten, en begonnen toe te luisteren, en zich gereed maakten, om deel te nemen aan de Constitutionele beweging, welke wij beoogden, aanvingen en doorzotten, naar die ~~mate stonden ook onze weerstrevers in massa op~~; om ons te verguizen, verdacht te maken, voor gevaarlijk uit te krijten, en ware het mogelijk, aan de vervolging der Justitie prijs te geven. -- Maar zie, het Gezond Verstand zegespraalde hier, als overal en als altijd het geval is. De sluwe arglist onzer belagers ~~zich het hoofd te morzel op het schild der Waarheid~~, waarachter wij gedeekt stonden, en waarmee wij Logen en Onregt stout te gemoet traden, om beiden te bestrijden, en beiden te vernielen. -- Eerst noemde de weerp partij ons *Onverdraagzaam*, en wij gaven ons de moeite niet, dien onzin te weerspreken of te weerleggen; -- langzamerhand nam, hier en daar, het vooroordeel af, en er ontstond, in de daad, sympathie voor ons *bij den vijand*; -- men moest toch van lieverlede toegeven, dat de Katholijken in Nederland door de Regering stiefmoederlijk behandeld werden; men kon het niet tegenspreken, dat zij uit alle aanzienlijke betrek-

kingen geweerd, of daar zoo geheel en al buiten invloed gesteld en gehouden werden, dat men er hun aanwezen niet eens bemerkte; -- men moest toegeven, dat zij niet overdreven waren, wanneer zij *gelijke* bedeeeling van ambten en bedieningen vroegen, daar zij *gelijke* lasten droegen, even als alle andere burgers van Staat. -- Eensklaps ving het krachtig werk der *petitie* in Noord-Brabant moedig aan; dat Grondwettig middel werd alomte en algemeen aangegrepen; men wilde den Koning doen zien, dat men niet *tevreden* was, gelijk men Hem voerspiegelde; -- doch, zie; wat gebeurt? De Kerkvoogden van Nederland, doordrongen van het hoog belang, dat in den eisch hunner geloovigen opgesloten lag, mengden zich in de zaak, en beduiden hunne Kudde, dat het méér kracht zou oefenen, wanneer men *te hun* overliet, om zich voor des Konings Troon te begeven, en Zijne Majesteit eerbiedig, maar met nadruk te verzoeken, om *Vrijheid van Godsdienst*, en *Vrijheid van Onderwijs* te verleen aan een *MILJOEN* burgers, die, even als alle anderen, goed en bloed voor Land en Vorst veil hadden; -- die wenk werd begrepen en opgevolgd: de Kerkvoogden traden gezamenlijk voor den Troon des Konings, -- maar, onzeker blijft het, of hunne dringende bedgunstig zal worden opgenomen, en billijk zal worden verhoord. -- Voortreffelijke mannen, die God met ons aan dezelfde Altaren dienen, *echte* Vertegenwoordigers van een *edel Volk*, dat Constitutionele waarborgen verlangt, traden op ter II. Kamer, en voegden hunne krachtige stemmen bij die der Katholieke Natie; *dit* bewees, dat de Organen des Volks op 't rechte pad waren; -- doch, ook hunne redenering werd koel ontvangen, flauw beantwoord, meestal ijskoud aangehoord, of kwaadwillig weersproken, afgeweerd, of bespot. -- Wij lieten niet los, en gaven 't niet op; en zoo naderde de tijd eener *DUBBELE Zitting* der Staten-Generaal; -- wat ondervond men toen? -- *Elf* edele Burgers toonden een karakter, dat *later* eerst op den waren prijs zal gesteld worden; -- van die *elf* waren er *zeven* *Katholijk*, -- maar toch ook *vier* waren er Protestant. Dat bewees veel, zeer veel, dewijl die *vier* *Protestanten* juist mannen zijn van schitterende bekwaamheden en beproefde Vaderlandsche trouw. -- Wij hebben veel reeds gewonnen, Katholijken van Nederland; -- wij hebben in *zes* maanden tijds een *verbond* tot stand helpen brengen, dat hechter zijn zal dan het wormstekig stelsel eener dwaze, partijdige, laakbare, hoogstverderflijke volharding. -- De tijden gaan zwanger van groote gebeurtenissen: de oorlog staat in het Oosten te ontbranden; het Westen zal er den weerschok van gevoelen; de Voorzienigheid bereidt hare wegen op eene wonderbare wijze, en eenmaal, vroeg of laat, *moet* Waarheid en Regt de overwinning behalen op Logen en Verdrukking; eenmaal *moet* het Gezond Verstand de bovenhand krijgen, en dan zal de Onbevooroordeelde, de Onpartijdige, de Eerlijke, de Billijke en de Regtvaardige, hij zij dan Katholijk of Protestant, om 't even, -- allen zullen 't moeten toegeven, dat de Katholijken van Nederland werkelijk *verdraagzaam* waren, toen zij ijverden voor

hun goed regt, toen zij 'tluide uitriepen, dat men hen miskende, dat men hen lasterde door die eerlooze verklaring, of liever door die gruwelijke aantijging, toen een GROEN VAN PRINSTERER in domme, hoofaardige dweepzucht durfde zeggen: *het Catholicisme is een gevaarlijk bijgeloof*. Die hoop werd u nagedaan, Katholijken van Nederland, dit werd u toegebeten door een Man van beschaving, in eene beschaafde vergadering, in eene Bijeenkomst van 's Lands beschaafde mannen! -- En, gij zijt lijdzaam gebleven; gij hebt niet kalmte dien smaad geduld, en u vergenoegd met de bezadigde wederlegging van den braven, den eerlijken, den talentvollen LUYKEN, die, in *weinige* woorden, maar die *alles* zeiden, blijk gaf van de verachting, welke zulk eene taal in deze *verlichte, verdraagzame* eeuw verdient.

Wij zullen voortgaan, al uwe grieven in 't licht te stellen, en uwe regten meê te helpen verdedigen, Katholijken van Nederland; -- wij zullen blijven spreken in uw aller naam, in den naam van een groot miljoen Geloofsbroeders; -- wij zullen toonen, dat de Katholijken het ware begrip van *Verdraagzaamheid* jegens andersdenkenden hebben; maar, tevens, dat zij geen domme, wezenlooze volkshoop zijn; dat zij voor Waarheid en Regt weten te strijden, en dien strijd niet zullen eindigen, vóórdat die Waarheid in vollen middagglans zal schitteren en algemeen erkend worden, en dat Regt volledig zal zijn toegegeven en gewaarborgd.

ENGELAND.

LONDEN, 21. September.

De werken van de Tunnel onder de Teems zullen weldra voltrokken zijn, de ingang aan de kant van Middlesex is bijna voltooid, het talent en de volharding van *M. Brunet* hebben al de moeilijkheden en gevaren gelukkig overwonnen. Deze ingang is bestemd voor de voetgangers. Die voor de rijtuigen zal op een helend plan gemaakt zijn. Men gelooft dat de doorgang voor het publiek tegen het einde van Maart aanstaande zal geopend worden.

— Men heeft zeer noodlottige tijdingen van Lissabon ontvangen, gedagteekend 14. dezer. Het gouvernement had er in geslaagd, van de kamer der gedeputeerden, de verlenging van den staat van beleg, en de opheffing van de vrijheid der drukpers tot den 15. November aanstaande te verkrijgen. Er was kwestie van de zitting der Cortès op te schorten, zoo lang deze Coërcitive maatregelen kracht van uitvoer zouden behouden, daarna zullen de Cortès in buitengewone zitting vergaderen. De Militaire opstand duurde nog altijd voort, de muitelingen doorliepen de noordelijke gewesten en deden de inwoners schatting betalen. De koninklijke troepen ofschoon sterker in getal, durven hen niet aantasten, en trekken, zoodra de twee partijen elkander ontmoeten, terug.

— Men meldt van Oporto, dat de nationale garde, de garde van politie en een gedeelte van het 18de. Regt van linie zich ten voordeele der insurgenten hebben verklaard en gereed stonden zich met hen te vereenigen.

Er was spraak van eene verandering van ministerie; de hertog van Palmello zou als minister van Binnenlandsche zaken optreden en aan het hoofd van het kabinet worden geplaatst.

— Falmouth 19. September.

De stoomboot *Braganza* is van Gibraltar met brieven van Maltha van den 2de September van Alexandrie van den 27 Augustus en van Gibraltar van den 9^{den} dezer alhier aangekomen. Men schrijft van Alexandrie dat de admiraal Sir *Robert Stopford* aan boord van het admiraal schip *de princes Charlotte* voor de haven lag, verzeld van de *Implacable*, de *Bellerophon* en de *Daphné*, de Engelsche stoombooten *Cyclope*, *Hijdra* en de oostenrijksche stoomvaartuigen *Media* en *La guerrière*.

Het fransche stoomschip *le Papin* was met dépêches van het fransche gouvernement aangekomen, die, zoo men zegt, de Consuls dezer natie verwittigden, dat Frankrijk voornemens was volkomen onzijdig te blijven. — De engelsche admiraal had de noodige maatregelen genomen om de Egyptische schepen te beletten de haven uittezeilen om onderstand naar Sijrie overtebrengen, van waar *Ibrahim Bassa* zich naar Damas op marsch zou hebben begeven.

FRANKRIJK.

PARIS, 17. en 18. September.

De zaak der Israëlieten te Damascus heeft eindelijk eene gunstige uitkomst gekregen. Men heeft deze ongelukkigen reeds laten wedervaren en de pogingen der Heeren *Montflore* en *Crémieux* zijn met het heerlijkst gevolg bekroond. Bij eenen firman van *Mehemed-Att* aan *Schreff-pacha*, wordt de in vrijheidstelling van alle, nog om de bewuste zaak gevangen zittende Israëlieten, bevolen, en gezegd, dat voor de veiligheid dergenen, welke hunne haardsteden zijn ontvloden, bij het terugkeeren naar dezelve, met de meeste naauwgezetheid zal gezorgd worden, » opdat elk hunner, » zegt de firman, » zich even als te voren aan zijn bedrijf of handel en aan zijne gewone bezigheden zal kunnen overgeven.

» Wij bevelen, » dus luidt het slot van den firman, » dat gij alle maatregelen zult nemen, opdat geen hunner, van welken kant het ook zij, het voorwerp eener stechte behandeling worde. Ik versta, dat zij in volle en volkomen zekerheid zullen zijn tegen elke gebeurtenis, welke het ook zij, even als te voren.

» Zoodanig is Onze wil.

BELGIE.

BRUSSEL, den 22. September.

De Parijsche Brieven en Nieuwsbladen geven ons geen de minste lijding betrekkelijk de Oostersche aangelegenheden. De kwestie van vrede of oorlog sluiert; men is meer ongeduldig de vrede te krijgen dan door *M. Malowski* aangeklopte onderhandelingen te vernemen, maar intusschen beghinen de fondsen wederom te dalen. De Spaansche berigten worden van dag tot dag bedenkelijker; het door den Hertog *der Overwinning* voorgestelde ministerie, zich niet in staat bevindende, de omstandigheden en in beweging gebrachte hoofden, te beteugelen, heeft geweigerd optreden, helgeen men te Madrid, *zijn ontslag geven* noemt.

Zoo als wij het voorspelden, dreigt de regeringloosheid alles te verwoesten, helgeen de burgeroorlog op het Schier-Eiland nog niet laten bestaan. Na stroomen bloeds gestort, geheele gewesten vernield, gedurende zeven jaren graven van allen aard, onzer eeuw onwaardig en in tegenwoordigheid van gansch Europa, gepleegd te hebben, om twee konings-troepen te ondersteunen, schijnen de Spanjaarden, *geen* *aan* *de* *afgrijpselijke Saturnalen* op nieuw te beginnen, ten einde den troon, dien zij verdedigd hebben, omvertewerpen. Indien men de geschiedenis aller volken, gedurende of op den oogenblik van het eindigen eener staatsomwenteling, naleest, zal men de overtuiging erlangen, dat telkens wanneer militaire Opperhoofden in staatkundige of administratieve vraagstukken zijn tusschen beide gekomen, al de rampen, welke de regeringloosheid kan te weeg brengen, daar uit zijn gesproten.

NEDERLANDEN.

's HERTOGENBOSCH, den 22. September

Z. M. heeft benoemd: Tot ontvangers der directe belastingen en accijnsen in Noord-Brabant, als: te Megen, c. a., den Heer A. W. Verselt, surnumerair der belastingen in gemelde provincie; te Oosterwijk, c. a., den Heer Jonkh. P. J. G. Martini, tot dus verre ontvanger te Engelen; tot ontvanger te Engelen, den Heer F. G. Bogers, gewezen kapitein der Noord-Brabandsche schutterij; tot ontvanger te Cuyk c. a., den Heer J. J. de Loecker, tot dus verre ontvanger te Dussen; tot ontvanger te Dussen, den Heer H. van der Colff, tot dus verre ontvanger te Baarle Nassau; tot ontvanger te Baarle-Nassau, den Heer H. W. Baelde, tot dus verre hoofdcommies bij 's Rijks belastingen; tot ontvanger te Haren, den Heer J. H. van Ingen, gewezen kapitein der Noord-Hollandsche schutterij; tot ontvanger te Reek, c. a., den Heer A. C. Brooks, adj.-commies bij het provinciaal gouvernement van Noord-Brabant, en tot ontvanger te Aarle Rixtel, c. a., den Heer P. E. Fritsen, oud landmeter op wachtgeld.

— Men schrijft uit Amsterdam, onder dagteekening van den 20. dezer:

» De plegtige inwijding van den spoorweg tusschen deze stad en Haarlem, den eersten, dien men in Nederland tot stand zag komen, had plaats op den 20. September 1839, en deze belangrijke gebeurtenis werd heden te eerder met genoegen herdacht, omdat reeds in het verloop van den voltooiden eersten jaarkring de ervaring bewezen heeft, aan den eenen kant de nuttigheid van dien spoorweg voor de bewoners der Provincie, en in het bijzonder voor de ingezetenen der beide steden; en aan den anderen kant, de gegrondheid der verwachting, dat op den duur de onderneming zelve zich bij de zaak zal wel bevinden, vooral wanneer de voortzetting van den weg tot Rotterdam zal zijn tot stand gebracht. Niet ten onrechte derhalve had de spoorweg dezen dag een feestelijk aanzien; waarvan echter de fraaiheid door het gure en regenachtige weder minder uitkwam en ook minder werd gadegezien. Van al de stationsgebouwen wapperde de nationale vlag, met welke ook de wachthuisjes den weg langs gefooid waren. Insgelijks waren den gauschen dag door, de locomotiven en achterste waggons der wagentreinen met de uitwaajende sierlijke banen der vaderlandsche driekleur versierd. In gepaste vrolijkheid is overigens het heugelijke van den goeden uitslag der onderneming, door de verschillende beambten van den weg, aan een feestelijk onthaal, hun door de directie aangeboden, dankbaar herdacht; — bij deze gelegenheid zijn de welgemeendste toosten aan den Koning, het Koninklijke Huis, de leden van den raad van administratie, en andere tot den weg betrekking hebbende autoriteiten en personen met geestdrift ingesteld.

— Groningen, 17 Sept. Als eene zeldzaamheid dient vermeld te worden, dat zich thans, in den tuin van *Roelf E. Dul*, Mr. Schoenmaker te Garmerwolde, eene komkommerpeer bevindt, die den omtrek heeft van 1 Ned. el en 3 duimen, bijna 8 palmen lang is, en 14 Ned. ponden weegt.

Regtswezen.

In de *Arnhemse Courant* van den 25. Maart II. is medegedeeld een vonnis van de arrondissements-regtbank te Arnhem, over het regt, aan de algemeene Nederlandsche maatschappij ter begunstiging der volksvrij toekomstende, tot heffing van de zogenoemde *krijgende* tiend. — Later heeft dezelfde regtbank uitspraak gedaan over de regten, aan deze maatschappij toekomstende, ten opzichte der *grove* of *koorn-tienden* in de provincie Gelderland, en wel bepaaldelijk ten opzichte van nieuwtelings *gescheurde* landden. De veelvuldige ontginningen en landverbeteringen, welke men in deze provincie vooral ziet stand grijpen, verheffen dit geschilpunt tot een der belangrijkste voor onzen landbouw.

Zijne Exc. de Minister van financiën, als belast met het beheer der genoemde maatschappij, benevens de onderscheidene pachters der respectieve tiendblokken, dagvaardden eenige landbouwers uit de gemeenten Veessen, Vorehen, Heerde en Epe tot praestatie van tiend van de koorngewassen, door hen verbouwd op onlangs gescheurde gronden; en voorts tot vergoeding der schade door die verfraagde betaling veroorzaakt. Tot regtvaardiging van deze vorderingen werd door Mr. J. M. DE KEMPENAE hoofdzakelijk aangevoerd:

De heer van den lande bezat eertijds in deze provincie, als decimator universalis, het regt, om van alle landden de grove tiend te heffen, wanneer men de speciale tiendvrijheid van elk grondstuk niet konde aanloonen verkregen te hebben; en zulk opdat de land-

heer uit die reuuen de kosten van zijnen staat konde goedmaken. De tiendplicht was algemeen, en elk land werd, zonder eenig bewijs, verondersteld bezwaard te zijn. — De tiend werd als een volkeigendom beschouwd, en daarom is zij later aan de domeinen overgegaan en door de rekenkamer van Gelderland geadministreerd geworden. In 1798 is het tiendregt vernietigd, doch in 1801 weder hersteld en in 1805 nader bevestigd. — Bij de wet van 26 Augustus 1822, *Staatsbl.* no. 40, zijn alle *dominiale tienden in de provincie Gelderland* aan Z. M. den Koning in volten eigendom overgedragen en door Z. M. weder, bij acte op den 16 December 1822, voor den Notaris PIERRE FRANÇOIS MORREN te Brussel gepasseerd, overgegeven aan de algemeene Nederlandsche maatschappij ter begunstiging der volksvlijt.

Onder die tienden behooren onder anderen de Heerder, de Wapenfelder, en de Emsterbroek-tiend, welke als tiend-districten op de leggers der maatschappij voorkomen en jaarlijks geregeld door de maatschappij in het openbaar zijn verpacht. In deze districten zijn de onderscheidene grondstukken gelegen, waarvan thans de tiend wordt gevorderd; zij waren vroeger hooi- of weidelanden, zijn onlangs gescheurd en met korn bezaaid geworden, doch de gedaagden zijn nalatig en weigerachtig gebleven bij het inzamelen van den oogst de tiend te doen uitsleken, en hebben zelfs het gansche gewas binnengehaald.

Deze daadzaken (waarvan, ingeval van ontkenenis, het bewijs door getuigen wordt aangeboden) in verband met het algemeene beginsel, dat alle gronden op de Veluwe aan den heer van den lande tiendplichtig zijn, tot zolang derzelver speciale tiendvrijheid wordt bewezen, regtvaardigen de tiendplicht dezer landen genoegzaam, ofschoon men bereid is, des gevorderd, te bewijzen, dat elk dezer grondstukken gelegen zijn binnen de respectieve daarbij aangeduide tiend-districten.

Mr. G. EVERTS, voor de gedaagden optredende, heeft vooraf in het algemeen doen opmerken hoe drukkend de tienden voor den landbouw zijn; hoe in het bijzonder de novale tienden (waarvan in dit proces de rede zoude zijn) de ontginningen en landverbeteringen tegenwerken; hoe daaruit de algemeene en ook (blijkens onderscheidene verordeningen) door Z. M. den Koning genutte wensch is voortgevloeid, om dezen voor het algemeene welzijn zoo verderfelijken last op te heffen, en hoeveel verwondering het dus baren mag, eene maatschappij, welke aan dienzelfden vorst haar aanzijn verschuldigd is, en welke ingesteld is ter begunstiging van den landbouw en andere takken van nijverheid in onze dagen te zien optreden om het verouderde en schadelijke beginsel van den algemeenen tiendplicht weder op te rakelen. Voorts werd tot bestrijding der ingestelde vorderingen voornamelijk het volgende aangevoerd:

10. De eisch is niet ontvankelijk, omdat den gedaagden nimmer tiend gevraagd is; zij dezelve nimmer geweigerd hebben te geven, veel min in verzuim zijn gesteld. Zoo lang de eischeren geene weigering hebben ondervonden, bestaat er geene rede tot klagen, noch bevoegdheid om den landbouwer met een proces te overvallen. Het was den pachter der tiend bij art. 16 der pachtvoorwaarden uitdrukkelijk ten pligt gemaakt, de tiendenaars aan hunne verplichtingen te herinneren. Dit is verzuimd en de eerste aanmaning was de dagvaarding, welke hen in deze procedure wikkeld.

20. De maatschappij van volksvlijt beweert haar regt, waaruit hier geageerd wordt, bij cessie van Z. M. den Koning verkregen te hebben. Zij behoort als eischeresse het bewijs dier cessie, door het overleggen van den titel, te leveren. Die cessie is de grondslag harer actie, en daar dit stuk ten processe wel wordt aangehaald, maar niet geproduceerd, zal de eisch, zoo als die thans is ingesteld, moeten worden afgewezen.

30. Al heeft die beweerde cessie plaats gehad, en al ware zij ten processe overgelegd, zoude zij ten opzichte dezer gedaagden van geene kracht zijn, vermits dezelve aan hen niet is beteekend, zoo als dit door art. 1690 *Code Napoleon* en art. 668 alinea 2 van het burgerlijk wetboek is voorgeschreven. Dit algemeene gebod moet ook hier opgevolgd worden, niettegenstaande die cessie gezegd wordt tusschen Z. M. den Koning en de maatschappij van volksvlijt te zijn tot standgebragt. Want behalve dat Z. M. de Koning ten opzichte der eigendoms-overgangen aan dezelfde vormen gebonden is, als elk particulier, bezat Z. M. die tienden, blijkens de wet van 26 Augustus 1822, als *patrimoniael* goed; terwijl de maatschappij (op welke als cessionaris deze verplichting eigenlijk rustende was) als particuliere inrigting te betrachten is, op welke buiten twijfel deze wetsbepaling van toepassing is.

40. Bij die cessie kan de maatschappij van Z. M. den Koning niet verkregen hebben de tiend van de onderwerpelijke landerijen, omdat Z. M. zelf die niet bekomen had bij de wet van 26 Augustus 1822. Bij die wet zijn aan den Koning alleen afgestaan de tienden, welke *destijds bestonden*, — niet die welke later door ontginning mochten ontstaan; alleen de *tiendeigendom*, niet het *tiendregt*, dat is, de algemeene bevoegdheid oudtijds aan den heer van den lande toekomende om van alle landen tienden te heffen, zoodra zij tiendbare vruchten voortbrengen. Dit tiendregt is, zoo het niet als afgeschafft te beschouwen is — waarover straks nader —, bij het domein-bestuur verbleven.

Dit blijkt: a uit de woorden der wet. Er staat niet het *tiendregt*, maar alle *dominiale tienden*. Dit is eene bepaalde uitdrukking, welke in enen gezonden zin niet anders kan worden opgevat dan van tienden welke reeds bestonden en op bepaalde grondstukken gevestigd waren. Tienden, welke nog niet bestonden, konden niet worden afgestaan; zij zijn niet *in hominum commercio*, art. 1598 *Code Napoleon*. Alle schrijvers over dit onderwerp leeren eenstemmig dat bij overdragt van *tienden* altijd geacht moet worden, alleen de *tienden*, op het oogenblik der overdragt werkelijk *bestaande*, bedoeld te zijn, zonder dat het eenig regt kan geven op tienden, later door ontginning ontstaan, al waren ook de landerijen in dezelfde strook gelogen: zie SCHRASSERT *de jure domini Gelrico*, cap. V, § 3 en 5. — En dezelfde schrijver in zijn *Code de Gelre-Zulph. in v. Tienden*, § 7, 9 en 10. — VAN DER SCHELLING, *Holl. Tiendregt*, Tom 1. Cap. 40, § 14 en 15, en P. BORDT, *Tract. over de Dom. v. Holl.*, Deel 10, § 15, 16, 53, 61 en volg.

b. Uit het doel der wet en de wijze waarop die is daargesteld.

Naar aanleiding van art. 30 en 31 der grondwet, zijn bij de wet van 26 Augustus 1822, aan Z. M. juist zoo veel domein-goederen (en onder deze de tienden) afgestaan, als welke jaarlijks eene reuue van 5 ton gouds opleverden, om te strekken in gedeeltelijke voldoening van hoogstedeszelfs jaarlijksch inkomen. Het kwam dus bij deze wet op de jaarlijksche reuuen der af te stane goederen aan. Uit de bescheiden van het domein-bestuur, was dit van de verloopene jaren na te gaan, en naar dien maatstaf zijn er zoo veel goederen aangewezen, tot dat men het gevorderde bedrag van 5 ton had. De opbrengst der *bestaande* tienden was, alleen bekend, men konde die alleen in computatie brengen. Omtrent de tienden, welke later zouden kunnen ontstaan, was geene berekening te maken. — Zie hierover het verslag der centrale afdeeling van de 2de Kamer der Staten-Generaal, betreffende deze wet, en te vinden in het bijvoegsel op het *Staatsblad* Deel IX p. 515. Indien men deze wet ook tot de later te ontstane tienden wilde uitstrekken, zouden de reuuen jaarlijks klimmen en welligt na eenige jaren aanmerkelijk meer dan de bepaalde som van f 500,000 bedragen, hetgeen in kennelijken strijd met de bedoeling dezer wet zoude zijn.

c. Uit de bijlagen dier wet.

Blijkens de extracten, door de eischeren ten processe overgelegd, zijn destijds aan Z. M. den koning staten of leggers dier tienden overgegeven, waarop al de overgedragen tienden niet alleen met namen en nummers vermeld staan, maar waarop zelfs de uitgestrektheid van elke tiend met bunders en roeden is uitgedrukt. Waartoe die omschrijving en grensbepaling, indien men zoo wel de bestaande als de later te ontstane tienden, indien men het onbepaalde *tiendregt* had afgestaan? En dat die grenzen thans reeds overschreden worden, blijkt uit dit regtsgeding; want blijkens die leggers is onder anderen de Heerderbroek-tiend afgestaan ten grootte van 5 bunders, 39 roeden, 38 ellen, 34 palm en 80 streepen, en in deze procedure wordt tiende gevorderd van 11 bunders, 52 roeden en 59 ellen, welke allen gezegd worden onder die Heerderbroek-tiend te behooren.

d. Uit het gepronuntieerd gevoelen van Z. M. den koning zelf. — Hiervan blijkt uit eene circulaire no. 66 dd. 4 april 1832; van de gecommiteerden van de permanente commissie uit het amortisatie-syndicaat, belast met het beheer der domeinen, waarbij ter voldoening aan Zr. Ms. besluit van 8 maart 1832 no. 89, de heer administrateur der domeinen te Arnhem wordt aangeschreven, om de nieuwelings ontgonnen duin-, heide- en woeste gronden, waarvoor de *nova novalia* nog niet zijn voldaan, en die, welke in het vervolg zullen worden ontgonnen, tot nadere beschikking te houden voor vrij van tiend. — Zoodanig besluit konde niet te pas komen, indien het domein-bestuur bij de wet van 26 Augustus 1822 ook het regt op de later te ontstane tienden had verloren. — Een dergelijk blijk is gelegen in het ontwerp van wet in het belang van den landbouw, den 6den December 1835 door Z. M. aan de Staten-Generaal aangeboden, waarbij werd voorgesteld aan de nieuw ontgonnen landen vrijdom van novale tienden te verleen. Hierin ligt de erkenenis opgesloten, dat het algemeene tiendregt bij het domein-bestuur is verbleven. In dat geval toch alleen kon de welgevende maat hierover beschikken. In de voordragt over hetzelfde onderwerp in November 1839 door Z. M. aan de 2de kamer gedaan, wordt in art. 6 het algemeene tiendregt uitdrukkelijk aan *'s rijks domeinen* toegekend.

Op de onderwerpelijke landerijen was in 1822 geen tiend gevestigd, het was sedert onheugelijke jaren of hooge en woeste of moerasgrond, welke onlangs voor het eerst gescheurd en tot bouwland gemaakt is, hetwelk de gedaagden aanbieden, des gevorderd, met getuigen te bewijzen. — Deze landen zijn atzoo in geen geval tiendplichtig aan deze maatschappij, en zoo die pligt er al op rust, is het ten behoeve van het domein.

5°. Deze landen zijn niet tiendplichtig. Van eene tiend, bij *titel* gevestigd, blijkt niet, wordt niet beweerd. Zij wordt gevorderd uit kracht van het algemeene tiendregt, vroeger bij den heer van den lande berustende. Naar de beginselen van dit tiendregt wordt de tiend op elk grondstuk gevestigd door de ontginning of bebouwing, en zij werd dan *novale tiend* genoemd SCHRASSERT *de jure dec* Cap. 1 § 10. Cap IV § 7 Cap V. § 3—4, 6 en 13. Cap. VII § 4. VAN DER SCHELLING, Deel 1 Cap. 40 § 4, 5 en 21. Deze gronden zouden dus door de onlangs plaats gehad hebbende scheuring aan de novale tiend onderworpen zijn; maar dit regt op novale tiend is reeds afgeschafft bij artikel 24 en 25 der staatsregeling van 1798, alsmede bij het keizerlijk decreet van 22 januarij 1813.

6°. Zoo het regt van novale tienden te heffen al niet is gesupprimeerd, is het bij onderscheidene verordeningen geschorst. Bij de wet op de remissien van 21 April 1807, artikel 61, werd de opheffing voorwaardelijk; bij de koninklijke besluiten van 16 April en 2 Mei 1809, werd de vrijdom onvoorwaardelijk voor den tijd van 50 jaren toegekend. In het koninklijk besluit van 7 oktober 1814 n°. 48, artikel 3, wordt gezegd: »Provisioneel zal geen verpachting van novale tienden, posterieur aan de wet van 16 April 1809, plaats kunnen hebben.»

Dit gevoelen wordt ook voorgestaan door de commissie van landbouw in deze provincie, zoo als blijkt uit de door haar in 1826 uitgegevene *Statistische beschrijving van Gelderland*, pag. 388 en volg. en p. 400.

De gronden, welke voor de eischeren nader zijn bijgebragt ter weerlegging dezer middelen van verdediging, zijn hoofdzakelijk opgenomen in de overwegingen van het navolgende vonnis, door de regtbank uitgesproken. *Arnh. Cour.* 19. Sept. 1840.

ADVERTENTIEN.

** Ons jongste Kindje over welks geboorte wij ons op den 25. Mei laatstleden mochten verheugen, bezweek heden aan de gevolgen eener langzame verzwakking.

H. VAN BAER,
Apothecar.

M. VAN BAER,
Geb. VAN MEERWIJK

's Bosch,

den 24. Sept. 1840.

Gisteren overleed te Ravensteyn, alwaar hij de Latijnsche Scholen bijwoonde, onze zeer geliefde en veel belovende jongste Zoon **GERARDUS GREGORIUS**, in den jeugdigen ouderdom van bijna 17 Jaren, voorzien zijnde van de laatste H. H. Sacramenten der Stervenden. Ons Ouderhart is daarvoor diep getroffen, doch wij berusten in den wil van God die hem ons gaf, maar weder tot zich nam om hem met nog twee andere onzer lievelingen, vroeger opgeëischt, in den Hemel te vereenigen.

Gorinchem,
den 21. September 1840.

C. VAN HEST,
A. VAN HEST,
Geb. VAN BERS.

Eenige kennisgeving.

**Verkoop van een schoon Landgoed,
om uit de onverdeeldheid te geraken.**

Ten aanzoeke van de Erfgenamen wijlen den Heer **J. M. CLERCX**, zal er op Maandag den 19. October, 1840, door het Ministerie van den Notaris **MISOTTEN**, residerende te Overpelt, aldaar ten huize en herberge van den Heer **ANTOON THUWIS**, om 10 ure, vóórmiddag, overgegaan worden, onder zeer voordeelige conditiën van wege de betaling, tot openbaren verkoop in ééne zitting van het **LANDGOED**, genaamd **Het Hobos**, gelegen te Overpelt, Canton Achel, een kwartier ners van den Steenweg van 's Bosch op Luik, een en een half uur van het Kamp van Beverloo en de grenzen van Holland, bestaande in:

10. Een **HEERENHUIS** met twee **VERDIEPINGEN**, **ZALEN**, tien **BENEDEN-** en **BOVENKAMERS**, ruime **KELDERS**, **TUIN** en **BOOMGAARD**.

20. Eene **WONING** voor den Pachtter met **STALLINGEN**, **REMISEN**, **SCHUREN** en eene onlangs gansch hernieuwde, door den stoom gedreven **BRANDERIJ**, benevens 28 Bunders **AKKERLAND**, 11 à 12 Bunders **WEILAND** en 25 Bunders **DENNEN-** en **SLAGHOUTBOSSCHEN**.

De **BRANDERIJ**, welke door den goeden Genever, die zij sedert 60 Jaren heeft opgeleverd, zoodanig vermaard is, dat zij met hare volle werking niet aan de veelvuldige bestellingen kan beantwoorden, zal met de daarbij behoorende **GEREEDSCHAPPEN** verkocht worden.

Te aanvaarden met half maart 1841.

Om verdere rensseignementen vervoege men zich bij de Notarissen **MISSOTTEN** te Overpelt, en **CLERCX** te Blerick bij Vealo.

**Algemeene Postwagen-Onderneming
van GEND en LOOS.**

Nieuwe **DILIGENCE DIENST** tusschen **BREDA** en **ANTWERPEN**, te beginnen met 10. October 1840. vertrekkende:

Van **BREDA** des Ochtends ten 5 Ure.
» **ANTWERPEN** » » 8½ »

Corresponderende te Antwerpen met het afrijden en aankomen der Spoorwegtrijnes en te Breda onmiddellijk naar Tilburg, 's Hertogenbosch en Bergen op Zoom.

Aan de uren van vertrek der twee andere Diensten dezer onderneming, tusschen **Amsterdam** en **Antwerpen** is niets veranderd.

KANTOREN:

Te Breda { in het Hôtel de Kroon,
          { in het Hôtel den Gouden Leeuw,
          » Antwerpen op de Eijermarkt.

En vorders in alle andere Steden informatie te bekomen, aan de Kantoren der Onderneming.

* * De Notaris **H. A. BYVOET**, te 's Hertogenbosch, residerende, heeft voor deszelfs Principalen, op Dingsdag den 22. September 1840, des voormiddags ten tien ure, voor **A FBRAAK** provisioneel publiek verkocht:

- 10. Eene groote wel doortimmerde **HEERENHUIZINGE**, bevattende zes **BENEDENKAMERS**, **KEUKEN**, **GOOT** en groote **ZOLDERS**; met de Slagen op . . . f 800.00.
- 20. Eene **ARBEIDERSWONING**; met de Slagen op . . . f 235.00.
- 30. Eene groote **SCHUUR**; met de Slagen op . . . f 260.00.

Alles staande op het Landgoed **CASTERENSHOEF** onder **Driel**.

Aan welke Gebouwen staande aan de **Rivier de Maas**, zich bevinden eene considerabele kwantiteit zeer goede **BALKEN**, **BINTEN**, **RIBBEN**, **PLANEN**, **DEUREN**, **RAMEN**, **KOZIJNEN** en verdere **HOUTWAREN**; voorts veel goede **METSELSTEEN**, **PANNEN** en **PLAVUIZEN**, **LOOD**, **YZER** en wat verder tot eene groote **A FBRAAK** behoort.

Zukende de **Finale Verkoop** op Dingsdag den 29 September 1840, ten ure en plaats als voormeld, plaats hebben.

Voorts zal alsdan door gemelden Notaris **BYVOET** alsnog worden verkocht:

12 Stuks zeer goede drooge en natte **STEENQVENKARREN**, eenige **VORMTAFELS**, eene aanzienlijke hoeveelheid **STEENOVENMATTEN** en verdere **STEENOVENSGEREEDSCHAPPEN**.

Nadere informatie zijn te bekomen bij den Heer **J. M. G O D S C H A L X**, Burgemeester te **Kampel** en ten Kantore van den Notaris **BYVOET** voornoemd.

ZEGT HET VOORT.

* * Men vraagt binnen 's Bosch terstond, of tegen 10. November aanslaande, in een klein Huishouden, zonder Kinderen, eene tusschenlijke **DIENSTMEID**, liefst boven de 30 Jaren en kunnende lezen, schrijven en een weinig rekenen.

Adres met franco-brieven, onder de Letter A, aan het Bureau van den Noord-Brahander

* * De **HAND TE KOOP** een Zes Järg groot en **steek TIEBURY-PAARD**, zonder gebreken; te bevragen bij den Drukker en Uitgever dizes.

* * Onze tienjarige Dochter, is door den Wel Edelen Zeer Geleerden Heer **TACKELDY**, Doctor in de Medieyen te Emmerik, niettegenstaande hare natuurlijke zwakke lichaamsgesteldheid, van hare Paardenvoeten volkomen genezen geworden.

Wij zien ons verplicht den Wel Edelen **TACKELDY** voor deze uiterst belangrijke onderneming onzen dank openlijk te betuigen.

Echtelieden,
BIERMANN.

* * Bij **J. ROUSSEAU**, te **Gent**, is ter perse en de Inteekening voor geheel Holland opengesteld bij **D. A. A. DE ROOY** Boekhandelaar te 's Bosch.

De Christelijke **VADER** brekende het Geestelijk Brood voor de Kinderen, of uitleggingen van al de epistels die door het geheel jaar aan de geloovigen voorgelezen worden, getrokken uit de Heilige Vaders en Kerkelijke Schrijvers, en gesteld op vragen en antwoorden.

VIER BOEKD. IN 12° VAN 600 BLADZ, IEDER.

Dit werk zal later gevolgd worden door den **CHRISTELIJKEN VADER OP DE EVANGELIEN**. Eerst worden de Epistelen gedrukt om dat deze bijna nergens te vinden zijn.

CONDITIEN.

Vier zware boekdeelen in-12° van 600 bladzijden ieder, zullen verschijnen in het kort, gedrukt met nieuwe letter, en op schoon papier.

Het eerste zal spoedig afgeleverd worden.

Ieder deel zal f 1.40 kosten voor al die inschrijven voor het verschijnen van het eerste deel.

Alsmode zijn bij den Drukker en Uitgever dizes noch eenige weinige Exemplaren van de onderstaande werken verkrijgbaar.

GRADUALE

ROMANUM,

VOLGENS HET

Roomsche Misboek

Tot gebruik der Roomsch-Catholijke Kerken in de Nederlandsche Zending. Laatste Uitgave, waarin de Missen in behoorlijke orde geschikt, vermeerderd en de nieuwe Missen ingevoegd zijn. 4to. Zeldzaam. . . f 24.—

AMSTERDAMSCH E MISSEN

Eerste, tweede en Orgelpartij ieder afzonderlijk à f 2.—

GRADUALE ROMANUM,

volgens het Roomsche Misboek, tot gebruik der Roomsch-Catholijke Kerken in de Nederlandsche Zending. Zesde Druk, waarin de Missen in behoorlijke orde geschikt, vermeerderd, en de nieuwe Missen ingevoegd zijn. 8vo Bezaane Band. f 4.—

ANTIPHONARIUM ROMANUM,

geschikt om de Versperen te zingen in Roomsch-Catholijke Kerken der Nederlandsche Zendinge. 12vo. Bezaane Band. f 3,50.

RITUALE ROMANUM,

Contractum et Abbreuiatum in usum Sacerdotum Missionis Fœderali Belgii. 16vo. Marok. Band. Verguld op Snede f 1,80

Volledig **BETRACHTING** en **GEBEDEN-BOEK** van den Heiligen

ALPHONSUS MARIA DE LIGUORI,

voor de eerste maal vertaald en uitgegeven door de Vergadering des **Allerheiligsten Verlossers**, met 14 koperen platen. Marokijnen-Band Verguld op Snede . . . f 3.—

Idem in geperste Band. . . f 3,25

PORTRET van den Gelukzaligen **Alphonsus Maria de Liguori**, op groot Chin. pap. . . . f 1.—

GRANENMARKT

Te Amsterdam van Woensdag den 28. November.
Nieuwe roode Tarwe bij partij verkocht, overige soorten stil; 131 p. p. n. Grun. Rijn f 302; 132 p. dito seilende f 302; 124 p. n. Vries f 274; 133 p. n. Kleefs. f 281. Rogge prijsh., alleen verk. 122 p. p. Preis. bij partij f 174; 118 p. dito dito f 169, ook bij partij. Buitent. Garst prijsh., hol. grauw, n. Zaagw. Wint. f 158, 109 p. Hemel f 147; 107 p. Kemm. 125; 99 p. Vr. Wint. f 140. Haver zonder handel. Boekweit weinig ter veil, doch ook niet gevraagd. Koolzaad p. g. handend; Elve 64 p. vl. Vriesch 63 p. vl. Lijnzaad in een dooz; 112 p. Petersh. Morsh. f 315. Raapolie weder iets aangenamer; per 6gw / 40; Vlieg. f 39 a 1/2 October 38; Nov. f 38; 39; Dec. f 39 a 1/2; Mei 1841, f 37. Lijnolie per 6gw f 30; Vliegend f 30. Heemopolie per 6gw. f 34; Vliegend f 33.

Beurs van Amsterdam.

Heden, Woensdag 28. September 4½ Ura.

W. S. 2½ Oct. 50; 50, n. Dito 5 Oct. 97; n. Kansbilj. 22, 21g. Doo 72; n. Handelm. 162; n. D. I. 5 Oct. 94, 98; Ardoin 85 p. st. 19; n. 11, 20. Oude Kussen. 103.

* * In ons laatst voorgaand nummer, in de redevoering van den Ed. Mog. Heer **Luiden**, 3. kolom regel 50 staat: Die vrijheid versta ik op deze wijze: hetwelk bekostigd wordt (aas: Het onderwijst hetwelk bekostigd wordt.

Te 's Bosch, bij **D. A. A. DE ROOY**, Boek- en Courantdrukker.